

3. Павлюк Р. О. Віртуалізація навчальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей: контекстуальний дискурс. *Вісник психології і педагогіки: збірник наук. праць* // Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Вип. 8. К., 2012. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-Випуск_8
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти тт. Т. 3. Київ: Радянська школа, 1976. 654 с.
5. URL: <https://kpi.ua/805-9>

Вікторія Бондаренко,
доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ПРАВА

Анотація. *Стаття присвячена визначенню ролі та значення професійної комунікації іноземною мовою для майбутніх юристів. У статті наголошено, що фахівець-юрист повинен не тільки вміти спілкуватися іноземною мовою, а володіти навичками і вміннями професійного спілкування іноземною мовою, до складу якого входить передусім ведення ділових усних та письмових переговорів англійською мовою. Розкрито поняття та основні компоненти професійної іншомовної комунікативної компетенції. Характеризовано усну та письмову форми формування вмінь професійної комунікації.*

Ключові слова: професійна іншомовна комунікативна компетенція, усна комунікація, письмова комунікація, комунікативна культура.

Abstract. *The article is devoted to defining the role and importance of professional communication in a foreign language for future lawyers. The article emphasizes that a lawyer should not only be able to communicate in a foreign language, but also have the skills and abilities of professional communication in a foreign language, which includes primarily conducting oral and written business negotiations in English. The concepts and main components of professional foreign language communicative competence are revealed. Oral and written forms of professional communication skills are characterized. It is proved that future lawyers need to have a competent, professional, logically structured language, be able to conduct business negotiations using appropriate methods of*

verbal communication, prepare public speeches, use certain forms of discussion, discuss problems of general scientific and professional nature. The future lawyer should know the norms of a modern foreign language; use professional terminology; communicate, appropriately using the actual foreign language vocabulary; work with special (professional) literature; freely use different functional styles and their subtypes in professional use; replenish and actively use personal terminology dictionary; navigate in typical and atypical situations of professional communication; have spontaneous speech skills. The formation of professional speech is a continuous process, which is important to stimulate in classes to acquire speech practice. An important component of professional speech is the formation of socio-cultural competence. After all, it is the socio-cultural component aimed at understanding and interpreting various aspects of culture and language behavior in a professional environment. Teaching a foreign language we must emphasize not only the study of cultural features of the country whose language is studied, the specific national characteristics of the culture, patterns of national behavior, but also to form our own national identity.

Key words: *professional foreign language communicative competence, oral communication, written communication, communicative culture.*

Сьогодні професія юриста займає особливе місце в суспільстві, адже саме юрист займається вирішенням складних проблем соціально-політичного, економічного та міжнародного характеру. Таким чином, діяльність більшості напрямів нашого суспільства практично неможлива без цілеспрямованої творчої професійної діяльності фахівців-юристів. Якщо юрист знає дві та більше мов, це буде значною перевагою під час працевлаштування. Проте знання саме англійської є неодмінною умовою. При доборі персоналу перевага надається спеціалістам з вільним володінням англійською на такому ж високому рівні, що й українською чи російською.

Знання іноземної мови здатне істотно підвищити ефективність наукових досліджень, а юрист-практик зі знанням іноземної має набагато кращі перспективи на ринку праці. Це дає змогу не тільки надавати юридичні послуги мовою клієнта, а й постійно підвищувати професійний та діловий рівень завдяки участі в різних конференціях, семінарах, а також під час проходження закордонних стажувань.

Отже, фахівець-юрист повинен не тільки вміти спілкуватися іноземною мовою, а володіти навичками і вміннями професійного спілкування іноземною мовою, до складу якого входить передусім ведення ділових усних та письмових переговорів англійською мовою.

Комунікація, і в більш вузькому розумінні, спілкування, – це не лише засіб досягнення певної мети і не просто обмін інформацією між її учасниками; це процес набагато глибший і ширший, адже саме в комунікації знаходить вияв індивідуальність кожної особистості, яка вільно володіє словом, розмірковує, вміє позиціонувати себе на ринку праці. Це динамічний процес створення нової спільності, стан людського буття, спосіб людського існування; це, власне, саме життя, процес, в якому вербальними і невербальними засобами мови конструємо не тільки свою соціальну реальність, а й своє власне «Я» [1, с. 24].

Мета навчання іноземної мови у немовних навчальних закладах вищої освіти полягає у формуванні у студентів іншомовної професійно-спрямованої комунікативної компетенції – умінь і навичок здійснювати спілкування в усній і письмовій формі у межах професійної сфери і тематики, визначених програмою для кожного фаху, дотримуючись традицій і норм, усталених у країні, мова якої вивчається.

Студентам – майбутнім фахівцям – необхідно набути іншомовної професійно-спрямованої комунікативної компетенції, яка вважається сформованою, якщо майбутній фахівець використовує іноземну мову, щоб самостійно отримувати і розширювати свої знання і досвід [2, с. 329].

Навчання іноземних мов передбачає оволодіння студентами навичками й умінь іншомовної комунікації в суто професійних цілях. Головною метою професійного навчання є формування особистості фахівця, який ефективно здійснює трудову діяльність. Важливу роль у цьому процесі відіграє мотивація вивчення іноземної мови, яка виражається в потребі організувати професійну комунікацію, у тому числі іноземною мовою.

На думку О. Б. Тарнопольського та З. М. Корневої, професійна іншомовна комунікативна компетенція складається з *шести компонентів*:

- *лінгвістичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до норм системи мови);

- *соціолінгвістичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до тих культурних норм, які існують у певній мовній та культурній спільності);

- *прагматичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до

власних цілей і намірів, взаємовідносин з іншими комунікантами, конкретної комунікативної ситуації);

– *формально-логічної компетенції* (здатність продукувати логічно побудовані та зв'язні усні та письмові висловлювання і вміння передавати цю зв'язність та логічність через спеціальні формальні мовні засоби, а також здатність комуніканта розуміти логіку та взаємозв'язок усних та письмових висловлювань, що ним сприймаються, у тому числі орієнтуючись на формальні мовні засоби зв'язку;

– *психологічної компетенції* (вміння доводити свою точку зору, переконувати партнерів по усній або письмовій комунікації, вміння знайти правильний підхід до них та багато інших суто психологічних вмінь);

– *предметної компетенції* (обізнаність у предметному змісті спілкування) [3, с. 238].

У процесі навчання майбутні фахівці мають набути вміння професійної комунікації в усній і письмовій формах. Особливістю усної комунікації є те, що вона відбувається в умовах особистого контакту партнерів. У письмовій комунікації вони розділені простором і часом, що дозволяє їм зосередитися на змісті і формі письмового тексту. Переваги усної форми комунікації складають: швидкість обміну інформацією; наявність надійного зворотного зв'язку завдяки безпосередньому контакту, що дозволяє регулювати і коригувати процес спілкування (поставити запитання, уточнити повідомлення, виявити згоду або незгоду з тим, про що говориться, тощо). Труднощі усної форми комунікації пов'язані з необхідністю миттєвого пошуку точних, адекватних слів при формуванні повідомлення, можливість пропустити у ньому важливі деталі; ймовірність забути частину почутої інформації або нерозуміння сутності повідомлення у процесі його сприймання і як наслідок – ймовірність викривити його зміст у процесі його передавання іншим людям.

Особливе місце у навчанні іноземної мови професійного спрямування займає формування вмінь професійної комунікації в письмовій формі, які є найпоширенішою в діловій сфері (ведення ділової кореспонденції і документації). Письмова форма використовується, насамперед, тоді, коли потрібно найточніше передати зміст повідомлення або викласти складну та велику за обсягом інформацію для подальшого опрацювання. Письмові тексти, які на відміну від усних часто мають юридичну силу, відзначаються, як правило, логічністю і точністю висловлювань. У процесі створення

письмових повідомлень студенти мають час для обдумування речень, підбору адекватних слів, граматичних форм тощо; письмова інформація, зафіксована на паперовому або електронному носії, може зберігатися впродовж тривалого часу, до неї можна знову звернутися в будь-який момент, перевірити, скоригувати тощо.

Ключовим поняттям для професійної сфери є «взаємодія», без якої неможливо виконувати спільну діяльність. Особливості соціальної взаємодії в процесі ділового спілкування складають такі положення: партнери один для одного є значущими особистостями; спрямованість на справу зумовлює готовність до взаєморозуміння в усіх питаннях; його учасники прагнуть продуктивно співпрацювати, щоб досягти визначених цілей.

Хоча професійно-ділова комунікація між представниками різних культур у професійній сфері здійснюється за загальними «законами» спілкування, вона має свої особливості. Насамперед кожна національна культура охоплює властиві народу способи життєдіяльності, відносини між людьми, що втілюються в певні звичаї, традиції, ритуали, національну специфіку комунікативної поведінки і спілкування [4, с. 78–79].

Вміння спілкуватися мовою юридичної професії підвищує результативність праці, допомагає комфортно почуватися у колективі, у ділових контактах, що актуалізує лінгвістичну підготовку зазначеної категорії студентів. Узагальнення наявного досвіду формування правильності професійного мовлення правників на заняттях з професійної комунікації англійською мовою сприятиме вирішенню окресленої проблеми.

Майбутнім юристам необхідно володіти грамотною, фаховою, логічно вибудованою мовою, вміти вести ділові переговори за допомогою відповідних методів вербального спілкування, готувати публічні виступи, застосовувати певні форми ведення дискусії, проводити обговорення проблем загальнонаукового та професійно орієнтованого характеру.

Майбутній юрист повинен володіти нормами сучасної іноземної мови; користуватися фаховою термінологією; здійснювати комунікацію, доречно використовуючи власне іншомовну лексику; працювати зі спеціальною (фаховою) літературою; вільно користуватися різними функціональними стилями та їх підстилями у професійному вжитку; поповнювати та активно використовувати особистий термінологічний словник; орієнтуватися в типових і нетипових ситуаціях професійного спілкування; мати навички спонтанного мовлення.

Диференційована підготовка юристів набула особливої актуальності і вимагає від спеціаліста високої кваліфікації, організаційних навичок і здібностей, високого рівня сприйняття, запам'ятовування і мислення, комунікативної культури [5].

Професія юриста – це стиль життя, підпорядкований інтересам справи, що потребує повної самовіддачі й самообмежень. Обговорення, збори, телефонні розмови, службові записки, звіти, що циркулюють в організації, є реакцією на можливості й проблеми, які створює зовнішнє оточення.

У процесі обміну інформацією виникає прямий обмін думками, поглядами, ідеями, з'являються різні форми взаємних стосунків, симпатії, антипатії, які являють собою міжособові стосунки. Отже, слово – це робочий інструмент юриста, мовлення – компонент його професійної майстерності. Від правильності, точності, логічності, зв'язаності, переконливості, емоційності, доступності висловлювань залежать ефективність юриста, результативність його роботи з колегами. Без аргументації висловлених думок текст втрачає зв'язність, знижуються його комунікативні властивості.

Отже, формування професійного мовлення – це безперервний процес, який важливо стимулювати на заняттях не лише з мовних, а й з фахових дисциплін, де можливо постійно набувати мовленнєвої практики. Важливою складовою професійного мовлення є формування соціокультурної компетенції. Адже саме соціокультурна складова спрямована на розуміння й тлумачення різних аспектів культури й мовної поведінки у професійному середовищі. У навчанні іноземної мови ми повинні робити акцент не тільки на вивченні культурних особливостей країни, мова якої вивчається, специфічних національних особливостей представників даної культури, моделей їх поведінки, а й формувати власну національну ідентифікацію.

1. Семенов О. М., Насіненко Л. А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.

2. Коваль Л. М. Формування у студентів немовних вищих навчальних закладів англomовної професійно орієнтованої мовної компетенції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.4. С. 318–321.

3. Тарнопольський О. Б. Корнева З. М. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. 2011. Вип. 18. С. 231–239.

4. Колбіна Т. В., Олексенко О. О. Іноземна мова професійного спрямування: аспект міжкультурної комунікації. *Сучасна парадигма викладання іноземних мов у закладах вищої освіти*: тези доповідей Міжуніверситетського науково-практичного семінару (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.). Х.: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019. С. 77–81.

5. Ізмайлова О. А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компонента комунікативної культури студентів мовних ВНЗ. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2010. № 17. С. 66–72.

Христина Вербицька,
доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ),

Тетяна Липченко,
викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНШОМОВНОГО ФАХОВОГО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті досліджено аналіз педагогічних умов функціонування технології іншомовного фахового орієнтованого навчання. Визначено її компоненти, засади реалізації та успішного функціонування у навчальному процесі. Уточнено зміст поняття «методика викладання».

У статті також розглянуто проблему розвитку професійної креативності студентів нефілологічних спеціальностей у процесі навчання англійської мови.

Визначено, що професійно орієнтоване навчання за умови інтеграції зі спеціальними дисциплінами, використання методів навчання, що спрямовані на вирішення професійних завдань, імітацію професійної діяльності та продукування креативних ідей, допоможуть розвивати професійну креативність студентів.

Ключові слова: педагогічні умови, професійна підготовка, професійна креативність, професійно орієнтований підхід, розвиток креативних здібностей.